

Oikeusministeriö
Oikeushallinto-osasto

Asia

Lausuntopyyntö 20.5.2013, OM 1/31/2010

Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto on pyytänyt Pirkanmaan kärjäoikeudelta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laeiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain, riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta.

Pirkanmaan kärjäoikeus lausuu esityksestä lausuntonaan seuraavaa:

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan sen perustavoitteena on luona lapsen edun toteuttava, nopea ja tehokas menettely lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ratkaisemiseksi. Tavoitteena on sovittelun avulla lieventää vanhempien välistä riitaisuutta, lisätä heidän välistään vuorovaikutusta ja auttaa vanhempia löytämään lapsen edun mukainen ratkaisu erimielisyyksiinsä. Yhdistämällä kahden eri ammattikunnan asiantuntijuus voidaan vanhemmille tarjota samassa menettelyssä tukea sekä juridisten että psyykkisten eroon liittyvien konfliktien ratkaisemiseksi. Asiantuntija-avustajan osallistumisella sovitteluun pyritään lisäämään käsittelyn laatua sekä varmistamaan, että sovittelussa käsitellään lapsen edun kannalta keskeiset asiat ja että ratkaisut ovat lapsen edun mukaisia. Tavoitteena on esitysluonnoksen mukaan sovintoratkaisujen avulla saada vanhemmat sitoutumaan saavutettuun lopputulokseen ja sitä kautta vähentää uusintariitoja. Tavoitteena on myös säästää sekä tuomioistuinten että sosiaalitoimen voimavaroja. Tavoitteena on myös huoltoriitaoikeudenkäyntien käsittelyaikojen lyhentäminen siten, että toisaalta olosuhdeselvitysten hankkimiseen kuluva aika lyhenee ja toisaalta sovittelussa saavutetut sovinnot vähentävät oikeudenkäynneissä käsiteltävien asioiden määrää.

Kaikki edellä mainitut esityksen yleiset tavoitteet ovat hyväksyttäviä ja toteuttavat omalta osaltaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin kirjatun lapsen edun ensisijaista toteuttamista.

Esitysluonnoksessa tavoitteeksi on asetettu saada sovitteluavustajiksi päteviä, lapsen asemaan ja erotilanteessa hyvin perehtyneitä asiantuntijoita. Sovittelun toteuttaminen nopeasti ja tehokkaasti edellyttää sitä, että asiantuntijapalveluiden järjestämisestä varten luodaan yksinkertainen ja toimiva malli. Edellä mainitun johdosta esitetään, että asiantuntijapalveluiden järjestämisestä vastaisi se kunta, jonka alueella sijaitsee kärjäoikeuden hallinnollinen kanslia. Mallia on perusteltu sillä, että edellä mainittu kunta on yleensä tuomiopiirin suurin, minkä vuoksi sillä on yleensä parhaat mahdollisuudet asiantuntijapalveluiden tarjoamiseen. Tällä mallilla myös varmistettaisiin, että asiantuntijapalveluita on saatavissa koko maassa tasaisesti ja nopeasti.

Pirkanmaan kärjäoikeus toteaa, että sovittelun onnistumisen kannalta on hallituksen esityksessä esitettyin tavoin tärkeää saada sovitteluavustajiksi päteviä ja lapsen asemaan erotilanteessa

hyvin perehtyneitä asiantuntijoita. Tavoite lienee paremmin saavutettavissa esityksessä esitetyn mallin mukaisesti kuin siten, että kullekin yksittäiselle kunnalle asetettaisiin yleinen velvoite tarjota asiantuntija-avustajia tuomioistuinsovitteluun.

Pirkanmaan kärjäoikeus pitää hyväksyttävänä esitysluonnosta myös siltä osin, että lakiin kirjaan asiantuntija-avustajien pätevyysvaatimukset sekä vaatimus tehtävän hoitamisen edellyttämä täydennys- ja lisäkoulutus sekä vaatimus kokemuksesta työskentelystä eroperheiden kanssa.

Kuten esitysluonnoksessa todetaan ehdotettu asiantuntija-avustajan maksuttomuus sovittelun osapuolille turvaa ja mahdollistaa sen, että sovittelumenettely on kaikkien vanhempien käytettävissä heidän taloudellisesta asemastaan riippumatta.

Esitysluonnoksen perustavoitteena on luoda lapsen edun toteuttava nopea ja tehokas menettely. Perustavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi lakiin halutaan kirjattavaksi, että huoltoriitojen sovittelussa ensimmäinen sovitteluistunto tulisi järjestää kuuden viikon kuluessa siitä, kun on tehty päätös sovittelun aloittamisesta, ellei ole erityisiä syitä.

Pirkanmaan kärjäoikeus ei vastusta edellä mainitun määräajan kirjaamista lakiin. Erityisen tärkeää on kuitenkin turvata kärjäoikeuksiin riittävät lainkäyttöhenkilökuntaresurssit, jotta määräaika pystytään noudattamaan vaarantamatta käsittelijöiden jaksamista ja muiden juttujen ruuhkautumista ja viivästynyttä käsittelyä. On myös todettava, että useimmissa tapauksissa, kun ensimmäisen sovitteluistuntoa ei ole saatu järjestettyä muutaman viikon kuluessa aloituspäätöksen tekemistä, syy ei ole ollut tuomioistuimen vaan asianosaisten tai heidän asiamiestensä aikatauluongelmat. Pelkän lakiin kirjattavan ja vain tuomioistuinta velvoittavan aikarajan asettamisella ei pystytä takaamaan pikaista käsittelyä vaan kiireellisyysvaatimuksen varmistaminen vaatii asennemuutosta myös asiamiesten keskuudessa.

Luonnosesityksessä on kiinnitetty huomiota siihen, että sovittelukokeilun hyvät tulokset ja toisaalta sosiaalitoimen sovittelupalveluiden riittämättömyys voivat suunnata vanhempia hakemaan sovittelua tuomioistuimesta silloinkin, kun ristiriidat voitaisiin ratkaista kevyemmässä menettelyssä.

Pirkanmaan kärjäoikeudessa menettely on ollut kokeiluna voimassa 1.9.2012 lukien. Näin lyhyen ajan perusteella ei voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä vanhempien halukkuudesta hakeutua tuomioistuinsovittelun piiriin vaikka heidän tapauksessaan kevyempi menettely esimerkiksi lastenvalvojan luona voisi olla heidän tapauksessaan soveliaampi vaihtoehto. Pirkanmaan kärjäoikeus on kuitenkin esitysluonnoksessa todetun kanssa samalla kannalla, että tilannetta on syytä seurata ja ryhtyä toimenpiteisiin, mikäli suorat sovitteluhakemukset lisääntyvät voimakkaasti. Tämän estämiseksi olisi, kuten esityksessä on todettu, keskeistä, että kunnalliset sovittelupalvelut olisivat maantieteellisesti kattavia ja laadullisesti toimivia. Tällä hetkellä Tampereen lastenvalvojille on usean kuukauden mittainen jono.

Lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet kaikki Pirkanmaan kärjäoikeudessa asiantuntija-avusteisia tuomioistuinsovitteluja käsittelevät tuomarit.

Tampereella 19 päivänä kesäkuuta 2013

Antero Nuotto
laamanni
Pirkanmaan kärjäoikeus

